

**СПЕЦИФІКА МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
В ЖАНРІ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ІНТЕРВ'Ю**

І. Я. ЗАВАЛЬНЮК, доктор філологічних наук, професор,
декан факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха,

А. В. ДУМАНСЬКА, студентка 1 курсу магістратури,
**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

E-mail: zavalniukinna@gmail.com; dumanskanasta@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено дослідженню мовної специфіки жанру інтерв'ю у програмах вінницького телебачення, тематика яких торкається питань національної ідентичності особистості в суспільстві. Проаналізовано наявні дефініції жанру інтерв'ю та сформульовано власне визначення цього поняття.

Значну увагу в науковій розвідці приділено трактуванню національної ідентичності як стійкого почуття спорідненості з нацією, її історією, сьогоденням та майбутнім, усвідомлення відповідальності за долю вітчизни. У статті окреслено структурно-композиційні ознаки досліджуваного жанру й проаналізовано мовні особливості інтерв'ю на лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях.

Зроблено висновок щодо важливості відродження самосвідомості як одного з пріоритетних чинників розвитку національної ідентичності. Схарактеризовано інтерв'ю як особливу жанрову модель стилю масової інформації. Визначено перспективи подальших наукових пошуків.

Ключові слова: *телевізійне інтерв'ю, інтерв'юер, респондент, національна ідентичність, мовний рівень*

Актуальність. Інтерв'ю сьогодні посідає центральне місце в багатьох дослідженнях, оскільки є невід'ємною частиною засобів масової комунікації і перебуває на одній із найвищих позицій за частотою використання.

Кожна людина живе у світі повному суперечностей, різних мотивів, очікувань та бажань. Їй потрібно співвідносити свою поведінку з певним персоніфікованим зразком, в основі якого зосереджується психологічний тип обраної особистості. Нерідко такими зразками постають експерти телевізійних програм. Телеглядачів цікавить їхня думка, ставлення до різних подій чи проблем у соціумі. На противагу радіо, друкованим ЗМІ, де в донесенні до слухача чи читача інформації важливу роль відіграють голос, тембр, інтонація співрозмовників або фотосвітлина, на телебаченні до цих компонентів долучаються міміка, жести, поведінка і навіть навколишнє середовище, у якому відбувається розмова. Саме тому жанр інтерв'ю набуває сьогодні дедалі більшої популярності на мас-медійних просторах і, безперечно, потребує вивчення в плані мовного оформлення, що й становить *актуальність* пропонованої наукової розвідки.

Аналіз досліджень та публікацій засвідчив, що мовний жанр інтерв'ю в лінгвостилістиці досліджували здебільшого в контексті мовознавчого аналізу

загальних тенденцій розвитку стилю масової інформації і як специфіку вияву його жанрових форм (В. Костомаров, В. Вакуров, Г. Солганик, М. Кожина, Л. Шевченко, С. Єрмоленко, М. Кохтєв, С. Чемеркін, М. Черепанов, С. Берєснєв, К. Серажим, С. Потапенко та ін.). Аналізували інтерв'ю і з позиції лінгвістичного вивчення мовної структури монологічного й діалогічного текстів (Т. Дрідзе, Є. Іванчикова, Р. Будагов, І. Гальперин, Н. Шумарова, В. Матезіус, В. Кухаренко, В. Корнєєв, Л. Кайда, З. Тухарелі та ін.). Окрему групу наукових розвідок із питань специфіки функціонування інтерв'ю як методу й жанру становлять журналістські дослідження В. Сиченкова, О. Тертичного, З. Дмитровського, А. Яковця, М. Лукіної.

Мета пропонованої розвідки – проаналізувати мовну специфіку жанру інтерв'ю на матеріалі телевізійних програм Вінниччини, які висвітлюють тематику національної ідентичності особистості в різних сферах життя.

Методи. У процесі дослідження застосовано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, метод лінгвістичної інтерпретації результатів дослідження.

Результати. Інтерв'ю – журналістська ініціатива, яка передбачає розпитування певної особи, для того щоб отримати інформацію, пояснення, позицію саме цієї людини й повідомити їх загалом у формі запитань-відповідей [6, с. 77].

Деяко іншої думки стосовно журналістського інтерв'ю дотримується М. Лукіна, вважаючи його розмовою двох людей не лише заради обміну відомостями, а задля створення нового інформаційного продукту – актуального, суспільно значущого, призначеного для публікації [2, с. 8]. Водночас дослідниця подає власне визначення жанру: «Інтерв'ю – це міжособистісне вербальне спілкування для отримання інформації і виробництва нового знання з метою задоволення інформаційних потреб суспільства» [2, с. 13]. Так само на суспільному інтересі зосереджує увагу й С. Муратов, котрий переконаний, що, вочевидь, недостатньо визначити телевізійне інтерв'ю лише як метод збору інформації чи розмову двох людей, із яких один запитує, а інший відповідає, навіть якщо врахувати, що розмова ця організована для отримання інформації і журналіст постає у ній ініціатором. Окрім цього, потрібно, щоб відповіді співрозмовника викликали суспільний інтерес або щоб сам співрозмовник був цікавий глядацькій аудиторії [3, с. 49–50].

Телевізійне інтерв'ю – це аудіовізуальний продукт, що виникає у процесі спілкування журналіста з компетентною особою на актуальні та цікаві для глядача теми, відзнятий за допомогою телевізійної техніки, що вийшов в ефір наживо або у запису.

Цілісне інтерв'ю як окремий матеріал інформаційної програми завжди будують у формі запитань журналіста-інтерв'юера і відповідей на них запрошеної на інтерв'ю особи. Така структура цього жанру. Фізична зримість дає змогу на телебаченні налагодити тісніший контакт учасників інтерв'ю з аудиторією, ніж, наприклад, на радіо [1, с. 79]. Цей складний жанр характеризується спілкуванням між респондентом та інтерв'юером «на рівних». Діалогічний характер інтерв'ю може передбачати залучення до структури текстового матеріалу різних інформаційних елементів у вигляді довідок, покликань, історичних екскурсів.

В останні десятиріччя сучасний світ, окрім процесів глобалізації, інтеграції, характеризується зворотною тенденцією, що пов'язана з актуалізацією ідентичності країн і народів, пробудженням їхнього національного життя, зростанням націоналістичних прагнень.

Національну ідентичність можна розглядати як результат процесу ідентифікації особи з нацією, національною спільнотою [5, с. 412]. За О. Шевченко, змістом цього процесу є суб'єктивне відчуття належності до національної спільноти на основі стійкого емоціонального зв'язку, що виникає в особистості як результат

формування відносно стійкої системи усвідомлених уявлень і оцінок наявних диференційних та інтеграційних ознак життєдіяльності нації, а також прийняття групових норм та цінностей [5, с. 413]. Дослідник М. Боришевський зазначає, що національна ідентичність є основою патріотичних настанов особистості. Це стійке почуття спорідненості з нацією, її історією, сьогоденням та майбутнім, усвідомлення відповідальності за долю вітчизни і переконаність у потребі творення конкретних справ [4].

Лінгвістичним матеріалом у нашій статті слугують тексти телеінтерв'ю, приблизно однакові за своїм обсягом, які відібрано за тематичним критерієм: національна ідентичність особистості у сферах політики, освіти, економіки, мистецтва, зокрема: «Небесна Сотня» та Т. Г. Шевченко у політичному контексті, доба Української Народної Республіки з проекцією на сучасність в історичному параметрі, постулати Європейської хартії рівності тощо.

Аналіз матеріалу засвідчив, що досліджуваний жанр вінницького телевізійного простору має такі структурно-композиційні ознаки: 1) початок (установлення контакту інтерв'юера зі співрозмовником, повідомлення теми); 2) основна частина (інформаційна основа інтерв'ю, яка містить факти, явища, докази, оцінки та ін.); 3) висновки (підбиття підсумків, подяка за інтерв'ю, побажання тощо).

На лексичному рівні усне мовлення інтерв'юерів та респондентів вирізняється активним уживанням стилістично забарвленої лексики, яку розподілено за такими мовними регістрами: *літературно-книжний* (із перевагою ступеня активності термінології: *автаркічний, медіалізований, апріорі, прайм-тайм, преференції, таблоїдизація* [7; 8; 9]; книжних одиниць: *итиблети, оперативна нарада, петлюрівці, соцзмагання* [7; 8; 9]) та *розмовно-просторічний* (розмовна лексика: *жлоб, кричалки, лузер, пресувати* [9]; сленгізми: *мороз, пакувати (когось), речення в «темнічку», намагалися качнуть тьму, прохавані сценарії* [7; 9]).

На морфологічному рівні в інтерв'ю виявлено вживання таких експресивно забарвлених мовних одиниць: 1) іменників, прикметників із суфіксами суб'єктивної оцінки: *коли смикаються куточки рота* [9]; 2) оцінних прикметників вищого / найвищого ступенів порівняння, що відбиває інтенсивність ознаки предмета чи особи: *повірили в існування вищої сили; вважати інших дурнішими за себе* [7, 9]; 3) займенників *ми (нас / нам)* або дієслів у першій особі множини, що вказують на єдність адресанта з адресатом та соціумом: *Якщо дуже довго про це говорити / то ми поїдемо в містику* [8]; 4) оцінних прислівників: *оперуємо легко не ми* [7]; 5) прислівників, які відтворюють високий ступінь інтенсивності ознаки (*є речі / які я забуваю дуже швидко* [9]).

На рівні стилістичного синтаксису помітною є активність уживання певних засобів та прийомів виразності, як-от: 1) прості ускладнені речення із вставленими компонентами: *У них сьогодні не вийшло те шоу / яке вони намагалися зробити / на обласній раді мали побитися майданівці / я вам кажу це точно* [9]; 2) прості ускладнені речення з однорідними компонентами: *Коли декілька тисяч людей зупинили близько ста тисяч озброєних людей / які мали їх просто зм'яти / знести / знищити* [7]; 3) неповні еліптичні речення: *Коли люди з Домініканської Республіки зі своєї карточки – гроші на Майдан...; Від моментів певної тяглості – до вибору історичного*[9].

У досліджених текстах інтерв'ю наявні також стилістичні фігури: а) апозіопезис: *Оця вся історія показує завтрашні сюжети в ЗМІ російських / «У Вінниці... У Вінниці / не десь / не всі люди вважають Небесну Сотню героями»* [9]; б) повтор: *Я не можу забути добра ніколи / але зло можу забути / в мене є*

така здатність. Цей день **не забуду** ніколи [9]; в) уживання риторичних запитань: *Ви уявляєте цей жах?; Ну і хто був правий?* [7; 8].

Серед *тропів*, які функціонують у текстах інтерв'ю, найбільше спостережено епітетів: *здоровий глузд, істинний момент, грабельне поле, гібридна війна* [7; 9] тощо, метафор: *перевернути ще одну душу в правильну віру; пляски на костях влаштували* [9] та ін., порівнянь: *вести себе, як господарі життя; аплодую, як геніям зла* [7; 9].

Висновки та перспективи. Отже, відродження національної самосвідомості, посилення ролі основних етноконсолідаційних ознак в умовах швидкоплинної реальності, слугують пріоритетними чинниками збереження, розвитку націй та їхньої національної ідентичності. У відбитті цієї тематики у засобах масової комунікації, безсумнівно, допомагає мова.

Інтерв'ю як особлива жанрова модель стилю масової інформації в структурній основі представлена діалогічною формою запитань-відповідей, що стимулює появу вербальних ресурсів відповідно до комунікативних потреб й особливостей мовленнєвої ситуації (мета, завдання інтерв'ю, роль співбесідника тощо). Мовне поле текстової структури телевізійного інтерв'ю засвідчує значну кількість вербальних елементів лексичного, морфологічного, синтаксичного рівнів, функціонування яких ще цілісно не досліджене, а тому, безперечно, є перспективним у майбутніх наукових пошуках.

Список використаних джерел

1. Дмитровський, З. Є. Телевізійна журналістика : навч. посіб. / З. Є. Дмитровський. – Вид. 3-тє, доповн. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.
2. Лукина, М. Технология интервью : [учебное пособие для вузов] / Мария Лукина. – 2-е изд., доп. – Москва : Аспект Пресс, 2008. – 192 с.
3. Муратов, С. А. Телевизионное общение в кадре и за кадром : [учебн. пособие] / С. А. Муратов. – Москва : Аспект Пресс, 2003. – 201 с.
4. Терещенко, К. В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості [Електронний ресурс] / К. В. Терещенко. – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/%D1%84%D1%96%D1%96/Downloads/Vpo_2010_1\(2\)__47%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/%D1%84%D1%96%D1%96/Downloads/Vpo_2010_1(2)__47%20(4).pdf) (дата звернення 10. 02. 2018). – Назва з екрана.
5. Шевченко, О. В. Формування національної ідентичності як компонента Я-образу особистості / О. В. Шевченко // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні; за ред. С. Д. Максименка, В. Т. Циби, Ю. Ж. Шайгородського та ін. – Київ, 2003. – С.409–420.
6. Яковець, А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика: [навч. посіб.] / А. В. Яковець. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 262 с.
7. Текст програми «Діалоги». Тема програми: Доба УНР. У студії: О. Федоришин – директор Центру історії Вінниці та В. Желіховський – дослідник, реконструктор доби УНР. Ведучий – В. Грицик (24.01.2018). Джерело запису – Телеканал ВІНТЕРА (<https://vintera.com.ua/dialogy-21-01-2018/>).
8. Текст програми «На часі». Тема програми: Європейська Хартія рівності. У студії: С. Ходоркова – Голова правління Інституту місцевої демократії «Відкрите суспільство» та О. Бондар – регіональний координатор проекту «ПРОМІС» у Вінницькій обл. Ведучий – О. Літвінов (17.11.2017). Джерело запису – Телеканал ВІТА (<http://vitatv.com.ua/proekti/na-chasi/na-chasi-2017-11-17/>).

9. Текст програми «На часі». Тема програми: Небесна сотня – Шевченко, небезпечно протистояння. У студії: А. Бондаренко – громадський діяч, юрист. Ведучий – О. Литвінов (12.12.2017). Джерело запису – Телеканал ВІТА (<http://vitatv.com.ua/proekti/na-chasi/na-chasi-2017-12-12/>).

References

1. Dmytrovskiy, Z. Ye. Televiziina zhurnalistyka : navch. posib. / Z. Ye. Dmytrovskiy. – Vyd. 3-tie, dopovn. – Lviv : PAIS, 2009. – 224 s.

2. Lukyna, M. Tekhnolohyia interviiu : [uchebnoe posobye dlia vuzov] / Maryia Lukyna. – 2-e yzd., dop. – Moskva : Aspekt Press, 2008. – 192 s.

3. Muratov, S. A. Televyzyonnoe obshchenye v kadre y za kadrom : [uchebnoe posobye dlia studentov vuzov, obuchaiushchysia po napravleniiu y spetsialnosti zhurnalistyka] / S. A. Muratov. – Moskva : Aspekt Press, 2003. – 201 s.

4. Tereshchenko, K. V. Natsionalna identychnist yak skladova systemy sotsialnoi identychnosti osobystosti [Elektronnyi resurs] / K. V. Tereshchenko. – Rezhym dostupu do resursu: [file:///C:/Users/%D1%84%D1%96%D1%96/Downloads/Vpo_2010_1\(2\)__47%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/%D1%84%D1%96%D1%96/Downloads/Vpo_2010_1(2)__47%20(4).pdf) (data zvernennia 10. 02. 2018). – Nazva z ekrana.

5. Shevchenko, O. V. Formuvannia natsionalnoi identychnosti yak komponenta Ya-obrazu osobystosti / O. V. Shevchenko // Sotsialno-psykholohichni vymiry demokratychnykh peretvoren v Ukraini; za red. S. D. Maksymenka, V. T. Tsyby, Yu. Zh. Shaihorodskoho ta in. – Kyiv, 2003. – S. 409–420.

6. Yakovets, A. V. Televiziina zhurnalistyka: teoriia i praktyka: navch. posib. / A. V. Yakovets. – 2-he vyd., dopovn. i pererobl. – Kyiv : Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2009. – 262 s.

8. Tekst prohramy «Dialogy». Tema prohramy: Doba UNR. U studii: O. Fedoryshyn – dyrektor Tsentru istorii Vinnytsi ta V. Zhelikhovskiy – doslidnyk, rekonstruktor doby UNR. Veduchy – V. Hrytsyk (24.01.2018). Dzherelo zapysu – Telekanal VINTERA (<https://vintera.com.ua/dialogy-21-01-2018/>).

8. Tekst prohramy «Na chasi». Tema prohramy: Yevropeiska Khartiia rivnosti. U studii: S. Khodorkova – Holova pravlinnia Instytutu mistsevoi demokratii «Vidkryte suspilstvo» ta O. Bondar – rehionalnyi koordynator proektu «PROMIS» u Vinnytskii obl. Veduchy – O. Litvinov (17.11.2017). Dzherelo zapysu – Telekanal VITA (<http://vitatv.com.ua/proekti/na-chasi/na-chasi-2017-11-17/>).

9. Tekst prohramy «Na chasi». Tema prohramy: Nebesna sotnia – Shevchenko, nebezpechne protystoiannia. U studii: A. Bondarenko – hromadskiy diiach, yuryst. Veduchy – O. Litvinov (12.12.2017). Dzherelo zapysu – Telekanal VITA (<http://vitatv.com.ua/proekti/na-chasi/na-chasi-2017-12-12/>).

СПЕЦИФИКА ЯЗЫКОВОГО ВЫРАЖЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ЛИЧНОСТИ В ЖАНРЕ ТЕЛЕВИЗИОННОГО ИНТЕРВЬЮ

И. Я. Завальнюк, А. В. Думанская

Аннотация. Статья посвящена исследованию языковой специфики жанра интервью в программах винницкого телевидения, тематика которых затрагивает вопросы национальной идентичности личности в обществе. Проанализированы существующие дефиниции жанра интервью и сформулировано собственное определение этого понятия.

Значительное внимание в статье уделяется трактовке национальной идентичности как чувства родства с нацией, ее историей, настоящим и будущим, осознание ответственности за судьбу отечества. В статье представлены

структурно-композиционные признаки исследуемого жанра и проанализированы языковые особенности интервью на лексическом, морфологическом и синтаксическом уровнях.

Сделан вывод о важности возрождения самосознания как одного из приоритетных факторов развития национальной идентичности. Охарактеризовано интервью как особую жанровую модель стиля массовой информации. Определены перспективы дальнейших научных поисков.

Ключевые слова: телевизионное интервью, интервьюер, респондент, национальная идентичность, языковой уровень

SPECIFICATION OF LINGUISTIC EXPRESSION NATIONAL IDENTITY OF PERSONALITY IN THE TELEVISION INTERVIEW I. Ya. Zavalnyuk, A. V. Dumanska

Abstract. *Introduction. The interview today is an object of many studies, as it is an integral and the most commonly used part of mass communication.*

Everyone lives in a world full of contradictions, different motives, expectations and desires. People need to correlate their behavior with a certain personified model, which is based on the psychological type of the chosen personality. Often the experts of television programs are an examples. Viewers are interested in their opinion, attitude to various events or problems in society. In contrast to the radio, press, where the voice, timbre, intonation of interlocutors or the photographic light play an important role in communicating to the listener or reader of information, on television, facial expressions, gestures, behavior, and even the environment in which the conversation takes place are attached to these components. That is why the interview is becoming increasingly popular in the mass media.

The goal of article is to investigate the linguistic features of the genre «TV- interview» based on the material of TV programs of Vinnytsia region whose themes are based on the national identity of the individual in various spheres of life.

Results. *Television interview is an audiovisual product that arises in the process of communication of a journalist with a competent person on subjects that are relevant and interesting for the viewer, filmed with the help of television equipment that has been broadcast live or recorded.*

The linguistic material in our article is the text of a television interview, approximately the same in their volume, which are selected according to the thematic criterion like a national identity of the person in the spheres of politics, education, economics, art.

The analysis of the material showed that the investigated genre of the Vinnytsia television space has the following structural and compositional features: 1) the beginning (setting up an interviewer's contact with the interlocutor, notify about the theme); 2) the main part (informational basis of the interview, which contains facts, phenomena, evidence, evaluation, etc.); 3) conclusions (summaries, thanks for the interview, wishes etc.).

Attention in the research is devoted to the interpretation of national identity as a stable feeling of kinship with the nation, its history, present and future, awareness of responsibility for the fate of the motherland. Structural and compositional elements of the investigated genre are presented in the research. The linguistic features of the interview on the lexical, morphological and syntactic levels are analyzed.

Originality. *The article deals with the linguistic specificity of the genre interview in the programs of Vinnytsia television, the subject of which concerns the issues of national identity of the individual in society. In the scientific research, the definition of the genre of interviews presented by different scholars is proposed and the own definition of this concept is formulated.*

The genre of interviewing is becoming increasingly popular in the mass media and, undoubtedly, needs to be studied in terms of linguistic design, which is the relevance of the proposed scientific intelligence.

Conclusion. *The interview as a special genre model of the style of mass media in a structured manner is represented by a dialogical form of question-answer, which stimulates the appearance of verbal resources in accordance with the communicative needs and features of the speech situation (purpose, interviewing task, interlocutor, etc.). The linguistic field of the textual structure of the interview shows a large number of verbal elements of various levels, the functioning of which has not yet been thoroughly investigated and therefore of course, is promising in future scientific research.*

Keywords: *television interview, interviewer, respondent, national identity, language level*